

Hudba *nemocných* tkání

Přesně před dvěma sty lety zemřel vynálezce lékařského poklepu Leopold Auenbrugger. Jeho objev byl pro další vývoj medicíny klíčový.

Ještě před čtvrt tisíciletím (a jak stará je medicína!) lékař vyšetřoval sice všemi pěti smysly, leč toliko pasivně. Akci do vyšetřování poprvé vnesl hlavní hrdina této vzpomínky.

Hrudník jako sud

Leopold Auenbrugger se narodil roku 1722 ve Štýrském Hradci, kde měl jeho otec hospodu. Příroda ho obdařila velmi jemným sluchem, navíc hudebním, takže po patřičném vzdělání dobře věděl, co je to rezonance či výška, plnost, barva a čistota tónu.

Jako kluk často sledoval otce, který poklepáváním na soudky vždy neomylně zjistil výšku hladiny. Při studiu medicíny mu byl mentorem dvorní lékař Gerard van Swieten, mimořádně schopný Holanďan. Jako lékař takzvané Španělské nemocnice ve Vídni si doktor Auenbrugger vzpomněl na dětské zážitky z kvelbu. Lidé ho pak vidali, jak soustředěně poklepává střídavě na stehno, na břicho, na hrud' (a dost možná si pak sami poklepali na čelo).

Sedm let takto vyšetřoval plicní a srdeční choroby, a pokud to bylo možné, své diagnózy porovnával s pitevními nálezy. V badatelské důkladnosti šel tak daleko, že do hrudníků čerstvých mrtvol vstříkával různá množství kapaliny a pak na ně poklepával. Brzy uměl bezpečně zjistit, jak vysoko voda v plicích dosahuje.

A když se ho pacient odvážil zeptat, co to provádí za kejkle (nádherně poklepával pan doktor v podání Hrušínského ve filmu Vesničko má středisková), mohl odpovědět asi takhle: „Duté plíce

Náš doktor Auenbrugger, silný, vyrovnaný člověk po čtyřicítce, nechal nádeničiny ve Španělské nemocnici. Věnoval se omezené soukromé klientele a těšil se návštěvami operních produkcí. Zemřel rok po uznání své metody v sedmaosmdesáti letech, 18. května 1809 ve Vídni. Obrazně řečeno, jeho duch kráčel dál. Profesor Corvisart, jenž Auenbruggerovu práci prosadil, měl na Collège de France žáka, který medicínské naslouchání dále rozvinul – sestrojil k němu instrument.

Uši pro medicínu

Od časů antiky lékaři přikládali ucho (nejraději na svěží ženská ňadra). Byly tu ovšem jisté problémy. Marodi, jak známo, se všelijak nelibě potí. Navíc dotýkat se takříkajíc naostro žen v tak exponovaných místech začasté představovalo pro obě strany mravnostní problém. A konečně, byl-li pacient při těle, doktor skrze tuk stejně neslyšel nic.

Stejně problémy táhly hlavou doktoru René Laënnecovi, lékaři jedné z pařížských nemocnic, když se na jaře 1816 procházel v Louvru. Tam na dvoře hráli kluci prostinkou hru: jeden přiložil ucho k dlouhé dřevěné tyči a bavil se poslechem zvuků, které vyvolával druhý tím, že do opačného konce tyče škrábal nehty. Když se Laënnec vrátil na kliniku, čekala tam na jeho vyšetření nesmírně tlustá dívka se srdečními problémy. Drobný, nábožensky založený doktor automaticky sáhl po archu papíru, stočil ho do ruličky a tu přiložil pacientce na hrud'. A bylo to. Svůj vynález nazval stetoskop (*stethos* jsou řecky prsa, *skopeon* značí pozorovat). V srpnu 1819 vydává spis

O zprostředkovaném poslechu čili Pojednání o diagnostice onemocnění plic a srdce založené především na tomto způsobu vyšetřování. Hned v roce 1821 se kniha dočkala překladu do angličtiny, rok nato do němčiny. V roce 1826 Laënnec umírá na tuberkulózu.

Znak lékařského stavu

První Laënnecův stetoskop tvořil dřevěný tubus, cylindrickému tvaru hůlky zůstali Francouzi věrni do 19. století. Jinde se vyvíjel. V polovině 19. století se objevil monoaurální flexibilní stetoskop s gumovou hadičkou a roku 1852 navrhl americký lékař George Philip Cammann dodnes používaný biaurální fonendoskop. Ten pak v roli „odznaku stavu“ časem nahradil známý čelní reflektor (zavedený do medicíny ve 3. čtvrtině 19. století lékařem českého původu Janem Nepomukem Čermákem). ■

Příroda ho *obdařila jemným* sluchem

znější jinak než plné pevné maso. Klepáním dokáží určit i obrysy vašeho srdce právě tak, jako by vrhlo stín... Pokud se někde ve vašem hrudníku nahromadila či vytratila tekutina, prozradí mi to zvuk stejně, jako bych to viděl po otevření nožem.“ V roce 1761 pak vydal pětadevadesátistránkový latinský spis s názvem *Nový způsob, jak poklepáváním na hrudník člověka lze v něm objevit skryté choroby.*

Pohodové čekání na slávu

Konzervativní vedení vídeňské kliniky poklep ignorovalo, a tak upadl v zapomnění. Teprve v roce 1808 Jean Nicolas Corvisart dílo přeložil do francouzštiny (pod úderným názvem *Nová metoda zjišťování vnitřních chorob hrudníku*), a opatřil je vysvětlivkami i doplňky z vlastní praxe. Corvisartova autorita (byl osobním lékařem Napoleona Bonaparta) takto vylepšený poklep rychle prosadila.